

REVISTA ORTODOXĂ

Publicație on line a Arhiepiscopiei Craiovei
www.revistaortodoxa.ro

Nr. 2/2014

Revista Ortodoxă

PUBLICAȚIA ON-LINE

A

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI

NR. 2/2014

**EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE

Î.P.S. Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA,
Arhiepiscopul Craiovei, Mitropolitul Olteniei și
Decanul Facultății de Teologie a Universității din Craiova

MEMBRI

Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN
Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN IVAN
Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR

REDACTOR ȘEF

Arhid. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

COORDONATOR REVISTĂ

Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU

CORECTOR REVISTĂ

Pr. Lect. Univ. Dr. IOAN SORIN BORA
Pr. Drd. CĂTĂLIN DAN
Pr. MIRCEA NINCU

TEHNOREDACTARE

VALENTIN CORNEANU

CUPRINS

Teologie și Viață

Pr. Ion Roman

Opera Sfântului Chiril al Ierusalimului. Catehezele I-III..... 5

Arhid. dr. Ioniță Apostolache

*Din înțelepciunea tradiției ortodoxe despre moarte și Înviere.
Viața cu Hristos de la cădere, la ridicare.....* 12

Arhid. Nicușor Lăzărică

Dimensiunea bibrațională a Creației..... 14

Biografii Luminoase

Pr. lect. dr. Sergiu Popescu

*Cuvioasa Teofana Basarab, prințesa cu suflet de
călugăriță.....* 28

Pr. dr. Ioan Sorin Rizea

*Sfinți ai Bisericii cu moaște în pământul Olteniei: Mărturia
Sfântului Grigorie Decapolitul.....* 32

Pr. Laurențiu Giurea

*Arhimandritul Corneliu Miroslov, vrednic slujitor al
Bisericii Oltenie.....* 36

Mănăstiri și Biserici din Oltenia

Arhid. Ioniță Apostolache

Biserica „Sfântul Dimitrie” din Leu, în cursul istoriei..... 38

Cuvânt din Amvon

Pr. Iulian Măicănescu

Despre dreapta învățătură..... 40

Recenzii

Cătălin Cernătescu

*O colecție unică de cântări bisericesti: A fost reeditat
Noul Doxastar.....* 42

Poezie Religioasă

Pr. Mircea Nincu

Împuternicire..... 47

Teologie și Viață

OPERA SFÂNTULUI CHIRIL AL IERUSALIMULUI. CATEHEZELE I-III

Pr. Ion Roman¹

Opera Sfântului Chiril al Ierusalimului este formată din douăzeci și patru de cateheze, o scrisoare către Constanțiu Împăratul, o Omilie despre paralticul de la Vitezda și câteva fragmente, o altă Omilie la nunta din Cana Galileei.

Catehezele constituie cea mai importantă parte a operei Sfântului Părinte. Acestea sunt douăzeci și trei la număr, precedate de o procateheză și au fost rostite la Ierusalim. Primele optsprezece au fost rostite în biserica de pe Golgota, în Postul Mare, iar ultimele cinci (numite Mistagogice) au fost rostite în Biserica Sfintei Învieri din Ierusalim, în săptămâna luminată.

În primele veacuri creștine, în ceea ce privește disciplina catehumenatului, în postul Paștelui se făcea pregătirea sufletească a catehumenilor, aflați în așteptarea Tainei Sfântului Botez, din noaptea Sfintelor Paști. În Săptămâna luminată acestora li se explicau tainele pe care le primiseră neofiiții, adică cei botezați. Învățarea religioasă a viitorilor candidați la Botez se făcea prin rostirea unor astfel de cateheze, în alternanță cu citirea și explicarea Sfintelor Scripturi. Ordinea rostirii catehezelor în vremea postului era următoarea: în săptămâna I se rostea procateheza și catehezele I, II, III și IV; în săptămâna a III-a se rosteau catehezele V-IX; în săptămâna a V-a, catehezele X-XIII, plus încă una care se crede că ar fi pierdută; în săptămâna a VII-a, catehezele XIV-XVIII: Cateheza XVIII a fost rostită în Sâmbăta Floriilor.

Cuprinsul Catehezelor Baptismale și Mistagogice

Pentru a înțelege logica operei catehetice elaborate de Sfântul Părinte, se impun câteva precizări cu privire la aspectul formal al catehezelor sale. Prin urmare, **Procateheza** este o introducere pregătitoare pentru ascultarea catehezelor următoare. În conținutul ei se arată importanța actului și măreția harului pe care urmează să-l primească cel ce vine la Sfântul Botez. **Catehezele I-XVIII** sunt

---

¹ Parohia „Sf. Nicodim” din Craiova.

numite „căt-re cei care au să se lumineze”. **Cateheza I** este o explicație a procatehezei; **Cateheza a II-a** vorbește despre păcat și pocăință; **a III-a** – se referă la importanța și efectele Botezului; în cea de **a IV-a** – catehumenul privește învățăturile de credință; cea de **a XVIII-a** reprezintă expunerea metodică a Simbolului de credință.

Catehezele XIX-XXIII sunt numite *Mistagogice*, inițiind pe cei botezați în cunoașterea Sfintelor Taine pe care le primiseră. **Prima** Cateheză Mistagogică tratează despre ceremoniile preliminare Tainei Botezului. **Cateheza a II-a** vorbește despre săvârșirea Tainei Botezului; **a III-a** - despre Taina Sfântului Mir; cea de **a IV-a** - tratează despre prezența reală a Domnului în Sfânta Euharistie, iar în cea de **a V-a** Cateheză Sfântul Părinte vorbește despre Sfânta Împăr-tășanie.

Omilii și însemnări ale Sfântului Chiril al Ierusalimului

Omilia la Slăbănogul de la Scăldătoarea de la Vitezda este susținută pe timpul când Sfântul Chiril era numai preot, prezentând multe puncte comune Catehezelor sale. Autorul pune mare accent pe puterea dumnezeiască izvorâtă din Mântuitorul Iisus Hristos.

Scrisoarea către împăratul Constanțiu conține o minune dintr-o zi de 7 mai 351, când s-a arătat la Ierusalim o cruce luminoasă, ce se întindea de la Golgota la muntele Măslinilor. Împăratul a fost îndemnat atunci să aibă multă îndrăzneală la Dumnezeu și să poarte cu el trofeul care s-a arătat pe cer.

„Sfântul Chiril al Ierusalimului a fost un scriitor interesant, prețuit de cunoscătorii din veacul IV și de alții. El a fost cel mai mare catehet patristic al Palestinei și unul dintre cei mai mari ai întregii Biserici, alături de Sfântul Ioan Gură de Aur, fericitul augustin, sfântul Niceta de Remesiana.

Prima Cateheză Baprismală

Prima cateheză baptismală a Sfântului Chiril al Ierusalimului debutează cu un subtitlu: „Introducerea către cei ce vin la botez. Cetire din Isaia: «Spălați-vă, curățiți-vă! Ștergeți răutățile din sufletele voastre dinaintea ochilor mei»“. Prin aceste trimiteri, Sfântul Părinte afirmă că punctul de plecare al zidirii sufletești a catehumenilor este credința lor, deoarece calea pe care ei au apucat-o este calea evlaviei, a cucerniciei, este calea pe care stau aprinse făcliile, care duce la eliberarea din „robia prea rea a păcatelor“ și dobândirea preafericitei „robii a Domnului“, calea la capătul căreia catehumenul ajunge moștenitor al Împărăției cerurilor. Prin urmare,

rolul credinței este fundamental, căci ea reprezintă arvuna Sfântului Duh și tot prin ea se ajunge la dobândirea harului, primit odată cu Sfântul Botez. Se poate remarca preocuparea Sfântului Chiril al Ierusalimului pentru folosirea unui limbaj lămurit, evitând orice posibilitate de răstălmăcire a cuvintelor sale, adăugând de pildă precizări precum: „Când spun renaștere, nu vorbesc de renașterea trupurilor, ci de renașterea duhovnicească a sufletului. Trupurile se nasc din părinții din această lume, pe când sufletele se nasc prin credință”.

În stadiul pregătirii catehumenului este necesară, pe lângă strădania neostenită de a se îndepărta de lucrurile și grijile lumești, și memorarea celor cuprinse în cateheze. Această încercare se face întrucât Dumnezeu, în atotștiința Sa, cercetează amănunțit sufletele oamenilor și, dacă găsește pe om în vrednicie, îi dă acestuia harul Său. Toate eforturile duhovnicești urmăresc așadar atingerea unui țel firesc, anume curățirea „vasului” trupului nostru, ca să primim într-însul mai mult har. Dacă iertarea păcatelor se dă deopotrivă tuturor, împărțășirea Sfântului Duh vine după măsura credinței fiecăruia din creștini, pentru că „dacă te ostenești puțin, puțin primești. Dacă lucrezi mult, mare este plata”.

Sfântul Părinte ne mai învață ca să iertăm tuturor celor care ne greșesc pentru ca astfel să dobândim vrednicia de a cere de la Dumnezeu iertare și să putem fi iertați. Este una dintre virtuțile creștine de căpetenie asupra căreia el insistă într-un mod cu totul aparte, alături de recomandarea de a frecventa în mod regulat slujbele bisericești, acestea fiind o adevărată „masă duhovnicească”, la care îngerii „se bucură împreună cu noi și Hristos este de față”.

Catehezele II-III

Cea de a **doua cateheză baptismală** a Sfântului Chiril al Ierusalimului are ca temă principală pocăința și iertarea păcatelor. Astfel, chiar dacă originea păcatului stă în alegera noastră, renunțarea la păcat presupune o terapie potrivită sufletului, fiindcă păcatul nu desființează libertatea omului și nu este de nevindecat. Celor care credeau că păcatele lor rămân ascunse, el le reamintește cuvintele Sfintei Scripturi care spune: „Va ascunde cineva foc în sân și nu i se vor arde hainele? În adevăr păcatul arde nervii sufletului”.

În multe scrieri păcatul este numit „odrasla cea rea, care crește din tine prin propria ta voință”, dar oamenii nu sunt singurii pricinuatori ai păcatului, ci există și un sfătuitor rău care dacă nu forțează libertatea noastră de alegere, adesea îndeamnă în chipul cel

mai amăgitor la comitera păcatului și de aceea Sfântul Chiril al Ierusalimului zice:”Încuie ușa ta , îndepărtează-l de la tine și nu te vătăma! Dacă însă vei primi cu indiferență amintirea poftei, cu ajutorul gândurilor, se înrădăcinează în tine, îți înlănțuie judecata și te trage în groapa relelor...Smulge răul din rădăcină înainte de a înflori”.

Vorbind despre existența păcatului și a răului din lume, Sfântul Chiril al Ierusalimului nu consideră răul ca pe o entitate de sine stătătoare, nici că Dumnezeu este Creatorul răului, și nici chiar faptul că diavolul ar fi „primit în mod necesar facultatea de a păcătui de la firea”.

A fost creat precum un arhanghel, ca un bun slujitor al lui Dumnezeu, dar prin propria sa voință și manifestare și-a căpătat numele “din faptele sale” **(31)** ajungând mai apoi un potrivnic al Acestuia. Mai mult, Sfântul Părinte arată că răul nu l-a luat diavolul din natură, nici “n-a fost introdus din afară, ci însuși l-a născut” și de la el vin toate relele și toate viciile, și din pricina lui, strămoșul nostru Adam a fost scos din paradisul care producea roade minunate. Prin urmare, optimismul Sfântului Chiril al Ierusalimului, insuflat celor care-l ascultau, urmărea să le tempereze neliniștile ce îi frământau pe cei păcătoși, sfătuindu-i pe credincioșii săi: “Oare, omule, Cel care a înviat pe Lazăr, mort de patru zile ..., oare nu te va învia cu mult mai ușor pe tine, care trăiești? El, Care și-a vărsat cinstitul său sânge pentru noi, el însuși ne va izbăvi de păcat! Să nu desnădăjduim, fraților!”. Cel ce nu crede nădejdea pocăinței și nu își așteaptă mântuirea, săvârșește un “păcat lângă păcat” **(32)**. Aceasta întrucât în spatele nădejzii, stă iubirea cea fără de margini a lui Dumnezeu pentru oameni care ne va ierta și ne va trece cu vederea păcatele. Toate păcatele noastre la un loc nu biruiesc mulțimea milostivirii lui Dumnezeu.

Pildă de iubire a lui Dumnezeu față de noi oamenii este felul în care El s-a purtat cu Adam, pe care, după ce a păcătuțit, l-a așezat în fața raiului ca văzând de unde a căzut ... să se mântuiască prin pocăință. Altă dovadă a iubirii nemărginite a lui Dumnezeu este arătată lui Cain, ucigașul fratelui său **(33)**. La fel s-a întâmplat și pe timpul lui Noe, când multă fărădelege s-a răspândit pe pământ și când, drept pedeapsă, avea să vină potopul, iar Dumnezeu a așteptat vreme de o sută de ani pentru a le da timp de pocăință, spre a-și arăta bunătatea și iubirea Sa de oameni.

Și așa precum Adam, Cain, și Noe au fost mântuiți prin pocăința lor, tot așa și femeia Rahav, cea care fusese desfrânată

înainte de a primi harul, s-a mântuit “prin pocăință și post”. Mai mult, chiar dacă întreg poporul ar păcătui, iubirea de oameni a lui Dumnezeu tot nu ar fi biruită și exemplul cel mai edificator este cel al poporului evreu care chiar dacă și-a făcut vițel de aur și i s-a închinat lui, tot a căpătat îndurare în fața lui Dumnezeu pentru că „numai Domnul este fără de păcat, curățind păcatele noastre” **(34)**.

Un alt exemplu, atât de cunoscut despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu și despre puterea pocăinței, este regele David. Când proorocul Natan a venit la David, după ce păcătuisese, împăratul, îmbrăcat în purpură, nu s-a mâniat ci și-a recunoscut greșeala și „s-a îmbrăcat cu sac în loc de porfiră, ședea pe cenușă și pe pământ în loc de tron ferecat cu aur” **(35)** și ținând post prelungit și rugându-se a fost iertat.

La fel precum Solomon care a căzut și „mai pe urmă” s-a căit, regele Ahaav al Samariei, care era „idolator, necuviincios, omorător de profeți, străin de bună credință, poftitor de ogoare și vii străine”, amenințat fiind de profetul Ilie cu pedeapsa veșnică „și-a sfâșiat hainele și s-a îmbrăcat în sac”.

Sfântul Părinte îndeamnă să credem în puterea pocăinței amintindu-ne că „dacă cel care a tăiat cu ferăstrăul pe profet” a fost mântuit, oare cei care n-au făcut un păcat așa de mare nu au toate șansele să fie mântuiți dacă se roagă, postesc și mărturisesc?

De aceea, “nimeni să nu-și piardă nădejdea de mântuirea lui!”, zice Sfântul Chiril al Ierusalimului, dându-l exemplu pe Sfântul Apostol Petru, care s-a lepădat de trei ori de Mântuitorul, după care “căindu-se, a plâns cu amar”. Plânsul arată că s-a căit din inimă. Și nu numai că a fost iertat, dar chiar a avut mai departe vrednicia apostolică **(36)**.

Cateheza a III – a, umită și „*Despre botez*”, începe prin a sublinia importanța acestei Taine în viața catehumenilor și stăruie în a atrage atenția că „unirea cu Mirele cel Spiritual” nu este una obișnuită, ci este o alegere făcută pe temeiul credinței, deoarece Hristos este prezent acolo unde este „conștiință nepătată și bogăția sufletului evlavios”

Asemenea unor copii – copii ai dreptății – catehumenii, la sfârșitul perioadei de pregătire pentru Botez trebuie să se prezinte nu numai îmbrăcați în haine potrivite unui astfel de moment hotărâtor în viața lor, ci mai ales să fie plini de evlavie care cu adevărat împodobește sufletul. Tot astfel și apa Botezului, chiar dacă pare a fi una obișnuită, prin invocarea Sfântului Duh, devine una sfințită care curățește trupul în timp ce duhul pecetluiește sufletul întrucât nu mai

așa ne putem apropia de Dumnezeu „fiindu-ne stropită inima cu Duhul și fiindu-ne spălat trupul cu apă curată” **(37)**.

Concepția Sfântului Chiril despre om este dihotomică, adică omul este alcătuit din trup și suflet, la fel cum și Botezul este „unirea” a două elemente, apă și Duh Sfânt. Nu este suficient și nu se bucură de primirea harului nici cel care a fost scufundat numai în apă dar nu a fost învrednicit cu Duh, și nici nu va intra în Împărăția Cerurilor unul, oricât de virtuos ar fi în fapte, dacă nu va primi prin apă pecetea, căci fără amândouă este cu neputință să ne desăvârșim. **(38)**

Așa cum precizează în continuare Sfântul Părinte, apa este folosită drept „vehicul” al harului, deoarece este cel mai nobil din cele patru elemente primordiale (apă, aer, foc, pământ). Prin mare se eliberează Israel de mâna lui Faraon, Iordanul este socotit începutul Evanghelilor, și dintre toți profetii Vechiului Testament cel mai mare, care-i întrece pe Ilie, Enoh și Moise, este Sfântul Ioan Botezătorul. Despre el chiar Mântuitorul arătând că nu s-a ridicat dintre cei născuți din femeie unul mai mare decât acesta **(39)**. El este cel din urmă profet care face legătura cu Noul Testament și care, deși trăia în pustiu, departe de oameni, vine la apa Iordanului spre a-I boteza pe cei din Ierusalim, izbăvindu-i de îngrozirea focului.

Prin urmare, pentru a putea primi Botezul trebuie să intrăm pe ușa îngustă și strâmtă a postului, să fim fără fățarnicie, pentru că în caz contrar vom face precum Simion Magul care nu se apropia pentru a fi părtaș harului ci, „ca să iscodească harul” **(40)**.

Între Botezul săvârșit de Ioan Botezătorul și cel săvârșit de Mântuitor Apostolilor, este o distincție remarcată atât de Sfântul Ioan însuși cât și de Sfântul Părinte Chiril, care afirma că „Mare este Ioan! Totuși ce este el în comparație cu Cel Care botează cu Duh Sfânt și cu foc?” **(41)**.

Așadar scopul catehezelor este pregătirea pentru primirea în deplină cunoștință și curățenie a Sfântului Duh în speranța mântuirii sufletului, întrucât dacă cineva se poate boteza fără a fi mântuit, pentru a putea fi mântuit este obligatoriu să fie botezat. Doar mucenicii fac excepție de la această condiție, pentru că ei primesc Împărăția fără apă, prin așa-numitul botez al sângelui. Chiar Mântuitorul Iisus s-a botezat, nu ca să I se ierte păcatele, ci pentru a da har dumnezeiesc și vrednic celor care au să se boteze și pentru a distruge boldul morții, și de aceea nu este evlavios ca omul să disprețuiască Botezul.

Prin Botez, omul, după ce a dobândit harul, și putera sa de a lupta cu cel potrivnic crește, iar cel botezat vestește astfel Evanghelia,

de această dată înarmat cu armele dreptății. Și așa cum nici Domnul nu a predicat până după botezul său în Iordan, tot așa nici catehumenul nu se va desăvârși până nu va fi botezat și toate faptele cele rele i se vor ierta pentru că nici una nu e prea mare spre a nu putea fi stinsă de apa Botezului.

În finalul acestei cateheze Sfântul Părinte mărturisește cât de mare este puterea pocăinței care dă nădejde și ultimului păcătos cu condiția ca această pocăință să fie sinceră și cu dorința de îndreptare.

DIN ÎNȚELEPCIUNEA TRADIȚIEI ORTODOXE DESPRE MOARTE ȘI ÎNVIERE. VIAȚA CU HRISTOS DE LA CĂDERE, LA RIDICARE

Arhid. dr. Ioniță Apostolache²

În tradiția creștină raportul viață-moarte se descoperă permanent în iubirea lui Hristos, Cel mort, răstignit și înviat, „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire“. Întărită de nădejdea vieții veșnice, acolo unde nu este „durere, întristare sau suspinare“, existența pământească își desfășoară adevărata menire pe o circumferință comunitară.

Sfânta Scriptură ne învață că moartea a venit în lume din cauza păcatului strămoșesc. Fiind zidit „după chipul lui Dumnezeu“, omului paradisiac îi mai trebuie puțin pentru a se face „după asemănarea“ Părintelui său. „Prin pizma și prin lucrarea diavolului“, cel ce fusese așezat stăpân peste toate bunătățile Raiului a căzut din această mare cinste și s-a îmbrăcat în veșmântul stricăciunii. Toată apăsarea a venit asupra sa prin nesocotirea poruncii pe care Stăpânul l-a îndemnat să o urmeze: „Și l-a sfătuit Dumnezeu pe Adam zicând: Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit!“ (Facere 2, 16-17). Moartea a intrat așadar în constituția lui organică, amintindu-i că trupul său „este din pământ și în pământ trebuie să se întoarcă“, iară sufletul „la Dumnezeu care l-a dat“, așa cum spune Ecclesiastul („ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat“ – Eccl. 12, 7). Greutatea acestei sarcini a devenit cu atât mai grea pentru înaintașii noștri, cu cât în inima lor s-a adâncit dorul după desfătările paradisiului pierdut și mai ales după „brațele Părintești“, de care fuseseră atât de aproape.

Întru nădejdea învierii

Odată cu pedeapsa și înainte să părăsească raiul, omul căzut a primit de la Dumnezeu promisiunea restaurării: „Zis-a Domnul Dumnezeu către șarpe: Pentru că ai făcut aceasta, blestemat să fii între toate animalele și între toate fiarele câmpului; pe pântecul tău să te târăști și țărână să mănânci în toate zilele vieții tale! Dușmănie voi pune între tine și femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul” (Fc. 3, 14-15). În aceste

---

² Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova.

cuvinte, Sfântul Ioan Gură de Aur vede bunătatea cea fără de margini a lui Dumnezeu. „Prin pedeapsa dată înșelătorului, spune Sfântul Părinte, Dumnezeu arată cât îi sunt de dragi cei ce fuseseră înșelați. Apoi de aici să vă aduceți aminte că pedeapsa dată femeii, dar mai bine spus de poava dată ei, și așa să vă aduceți aminte de cele spuse lui Adam, iar când vă vine în minte sentința dată lui Adam: «Pământ ești și în pământ te vei întoarce», minunați-vă de nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu, că nouă care suntem pe pământ și ne desfacem în pământ, ne-a făgăduit dobândirea acelor bunătăți nespuse gătite celor ce Îl iubesc pe El «pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit», dacă noi am voi să săvârșim fapte de virtute și să fugim de păcat“ (Omilia la Facere, XVII, 10, în PSB 21, p. 206).

Hristos – „începătură a învierii celor adormiți“

Realitatea iminentă a morții, alimentată de apariția păcatului, este descrisă de asemenea în rândurile Noului Testament. Din spusele Sfântului Pavel aflăm că „precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el“ (Rom. 5, 12). Cu toate acestea, nu moartea trupului este ceea ce ar trebui să ne înspăimânte, ci pierderea sufletului, uciderea în urâciunea și necurăția patimilor. De aceea, Însuși Mântuitorul ne îndeamnă: „nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheenă“ (Mt. 10, 28). Sufletul este făclia pe care trebuie să o păstrăm nestinsă în așteptarea Mirelui Ceresc, asemenea fecioarelor înțelepte. El este mai de preț decât toate bunătățile pământului, „căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său?“ (Mc. 8, 36-37).

Fundamentată biblic, tradiția Bisericii noastre ne învață că dincolo de moarte ne așteaptă viața veșnică, împreunarea cu Dumnezeu după vechea promisiune, comuniunea dreptilor, bineînțeles dacă viața noastră a fost una curată. Prin moartea și Învierea Mântuitorului Hristos, moartea noastră se face poartă spre ceruri. El este de acum „începătură a învierii celor adormiți“ (cf. I. Cor. 15, 20). Întru această nădejde s-a întărit și dogma învățaturii noastre ortodoxe, socotind cu toții că „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică este și credința voastră“ (I. Cor. 15, 15).

DIMENSIUNEA VIBRAȚIONALĂ A CREAȚIEI

Arhid. Nicușor Lăzărică³

Dintotdeauna muzica a fost considerată arta tuturor artelor și aceasta pe bună dreptate, întrucât lui Dumnezeu I se cuvine cântare, așa cum ne spune și psalmistul: „Cânta-voi Dumnezeului meu atât cât voi fi viu” (Ps. 145, 2) sau „Începeți cântare Domnului prin cântare de laudă, în alăută cântați-I Dumnezeului nostru” (Ps. 146, 7). Imnografia noastră creștină a pus foarte bine în evidență datoria de a aduce laudă lui Dumnezeu prin cântare, conchizând: „Ție se cuvine cântare Dumnezeule” (1). Muzica însă transcede arta, chiar dacă este parte integrantă a ei, pentru că ea numai până la un punct se folosește de tiparele și formele de expresie ale artei. Dincolo de aceasta ea este din materia sufletului și creează o punte de legătură între oameni, generații, cosmos și între om și Dumnezeu. Subiectivismul este caracteristica principală ce a îmbracat în forme atât de diferite de-a lungul existenței omenirii produsul cultural al atâtor veacuri de creație artistică. Chiar dacă în societatea contemporană se încearcă obiectivarea tuturor domeniilor de activitate, implicit și acest tărâm, este totuși dificil de a rupe din contextul ei de viață muzica și a o transporta către o cuprindere superficială sub stigmatul senzațiilor, reprezentărilor sau conceptelor. Dacă ar fi să ne luăm după cea mai răspândită explicație enciclopedică, știința este „un ansamblu sistematic de cunoștințe veridice despre realitatea obiectivă (natură și societate) și despre realitatea subiectivă (psihic, gândire)”(2) și atunci se naște fireasca întrebare: Dacă tendința tot mai explicită a tuturor domeniilor este formalizarea, matematizarea (într-un cuvânt scientizarea) (3), ar fi bine ca muzica să devină și ea o știință (doar un instrument în mâna omului) sau ar trebui să rămână la acel subiectivism ce îi permite să înmănuncheze în sine întreaga creație? De aici se nasc o serie de alte întrebări, ce au legătură cu modul de expresie al muzicii și mai ales cu viața însăși, aceasta în ceea ce privește manifestarea artistică a omului în legătură cu Dumnezeu.

Cum este muzica legată de Dumnezeu? Care este legătura dintre muzică și creație sau care este rostul muzicii în creație? Dacă vom coborî un palier și ajungem la nivelul vibrațional al muzicii, cam

---

³ Liceul Teologic „Sf. Nicodim” din Târgu Jiu.

care ar fi implicațiile de nivel vibrațional în micro și macrocosmos?
sau Care este rolul actual al muzicii în tot ceea ce ne înconjoară?

Începuturi

Lui Dumnezeu nu I se cuvine pictură, sculptură, gravură (4) sau oricare altă artă (nu că celelalte ar fi de prisos) ci cântare, pentru că prin cântare ne reintegrăm în armonia universală, macrocosmosul. Muzica aparține „prin natura sa, activității spirituale a omului. Ei îi revine rolul de a organiza și prelucra în forme artistice materialul sonor brut din natură, până la acel grad încât să devină limbaj și mijloc de exprimare ce vizează sferile subtile ale conștiinței și spiritului uman” (5).

Despre muzică putem spune că ea există deodată cu omenirea, mai ales după cădere, când potrivit tradiției Adam și Eva au stăruit în rugăminți la poarta Raiului 100 de ani pentru a fi reprimiți înăuntru. Neîndoielnic este faptul că vor fi vărsat și lacrimi care nu se puteau vărsa altfel decât printr-un soi de tânguire, de bocire, de rugămintă cântată. Chiar și după ce au plecat de la poarta Raiului și a început dezvoltarea pe pământ a neamului omenesc, cântarea a luat avânt, manifestările religioase primitive neputând avea în centrul lor decât invocații, incantații și alte formule religioase, exprimate prin muzică. În preocupările tuturor popoarelor, muzica a ocupat un loc fruntaș, ea făcând parte din viața de zi cu zi, așa cum și Cartea Psalmilor abundă în astfel de exemple. Chiar și Mântuitorul Hristos, ne spune Evanghelistul, că a practicat această artă la Cina cea de Taină când „după ce au cântat imnuri, au ieșit la Muntele Măslinilor” (Marcu 14, 26). Sfinții Părinți văd și ei în muzică o mare valoare etică, pentru cei care caută cu adevărat pe Dumnezeu prin ea. Astfel, Clement Alexandrinul vede o problemă în al căuta pe Dumnezeu printre tonalitățile muzicii și nu în spiritul ei: „Gnosticul se consacră științelor, care îl duc, prin studierea lor, la gnoză. În muzică, gnosticul caută armonia între diferitele tonalități” (6). Muzica a fost și va rămâne un mod de comunicare cu Dumnezeu prin aceea că are și un pronunțat caracter pedagogic: „În psalm (psalmodie), învățătura face eforturi (conlucrează) alături de har. Îl cântăm pentru plăcere, dar îl învățăm pentru instruirea noastră” (7).

Pe lângă caracterul pedagogic și penitențial, muzica mai are și un alt aspect, acela al devenirii unui mijloc de exprimare, așa cum ne arată și Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu văzând că cea mai mare parte din oameni erau nepăsători, puțin dispuși să citească lucrurile spirituale și să îndure cu plăcere osteneala, voi să le facă

munca mai plăcută; El adăugă la cuvintele profetice melodia, pentru ca, atrași de ritmul cântării, să-i înalțe toți cu căldură imnurile sfinte. Căci nimic pe lume nu deșteaptă atât de mult sufletul, dându-i aripi, liberându-l de cele trupești, dându-i râvna de a se apleca la cugetările filozofice, făcându-l să nu-i pese de toate lucrurile ce țin de viața pământească, ca o melodie și o cântare divină adaptată ritmului” (8). Evident că Sfântul Ioan nu afirmă că până în acel moment nu ar fi existat un melos ci vrea numai să pună în evidență că muzica este intrinsec legată de Creatorul ei.

Palierul „infra” al creației.

„Muzica este arta care exprimă într-o modalitate specifică, directă, cu ajutorul sunetelor, sentimente, stări și atitudini psihice. Ea se bazează pe sunetele produse de vibrațiile regulate ale corpurilor” (9). Prin vibrație înțelegem „mișcarea oscilatorie periodică a unui corp sau a particulelor unui mediu, efectuată în jurul unei poziții de echilibru, cu o frecvență relativ înaltă” (10). Să ne imaginăm că aceste mișcări oscilatorii sunt asemenea unui pendul iar poziția sa de echilibru este punctul în care nu se mișcă și orice oscilație din punctul de echilibru până la o poziție exterioară și înapoi reprezintă perioada de oscilație. Trebuie menționat că orice mediu, indiferent că vorbim de mediul biologic (11) sau de cel fizic (12) este alcătuit din anumite elemente caracteristice ce influențează vibrația (formă, densitate, poziție, numărul și modul în care se mișcă atomii, etc.).

Din definiție înțelegem că mișcarea de oscilație a corpurilor se realizează pentru o perioadă, în funcție de mai mulți factori cum ar fi frecvența (numărul de perioade pe secundă) sau amplitudinea (deplasarea maximă față de poziția de echilibru) (13) după care încetează. În același timp am putea înțelege și că mișcarea aceasta oscilatorie poate fi periodică în sensul în care gândim un „ceas natural” ce periodic acționează asupra corpurilor. Deasemenea această definiție dată de *Dicționarul Enciclopedic* ne supune atenției faptul că și particulele unui mediu (indiferent că este solid, fluid sau câmp) pot suferi mișcări vibratorii, formându-se astfel câmpuri de energie ce pot influența nu numai corpurile ci întreaga materie până la ultimul atom. Astfel, „în corpurile solide, energia de vibrație a atomilor sau a ionilor constituie partea principală a energiei termice a acestor corpuri” (14). Așadar, vibrația este nu numai elementul care produce mișcarea corpurilor ci și cea care mișcă energia în sensul încălzirii corpurilor și deci vitalizării lor.

În ceea ce privește relația vibrației cu muzica, aceasta este covârșitoare, sunetul presupunând vibrația.

În natură prin sunet se înțelege „senzația produsă asupra organului auditiv de către vibrațiile naturale ale corpurilor impulsionate din afară pe calea undelor atmosferice” (15). Rezultă că sunetul, având în vedere că nu subzistă prin sine ci prin vibrație, este de ordin fiziologic. „Studiul fiziologic al sunetului privește, așadar, latura senzitivă a fenomenului, adică efectul pe care-l produce asupra simțului auditiv mișcările vibratorii pătrunse în organism și modalitatea de transformare a acestora – prin calități noi – în senzația sonoră” (16).

Muzica are trei paliere: primul este cel vibrațional (cel de apariție, căci sunetul este tributar vibrației), palierul auditiv (receptorul, indiferent că vorbim de ureche sau orice alt instrument de receptare) și cel mai important palierul interpretativ (creierul), cel care transformă vibrația și sunetul în artă (17).

Armonia universală și efectele păcatului.

Omul nu creează nimic ci numai descoperă și modelează în cosmos ceea ce Dumnezeu a creat pentru el și pentru folosul lui (18). Așa se face că mai înainte de a se naște Mântuitorul cu vreo 500-550 de ani, marele învățat Pitagora vorbea despre o armonie universală, cosmică pe care el o denumește „muzica sferelor” (19), susținând că „în muzică sălășluiește compatibilitatea lucrurilor, ba chiar buna rânduială a întregului Univers” și că „pe plan cosmic ea înseamnă armonie, legiuri înțelepte în cetate, viață cuminte în familii. Muzica adună și unifică toate cele” (20). La vechii filozofi greci această armonie este premergătoare frumuseții deoarece cosmosul este frumos numai dacă toate părțile sale constituente se află în armonie (21).

Muzica are un prestigiu deosebit în antichitate și datorită faptului că Pitagora găsește similitudini între raporturile dintre intervalele muzicale și distanțele dintre planete, ajungând astfel la concluzia că muzica este „expresia în microcosmos a unei armonii din macrocosm, fapt prin care muzica dobânda atributele unui agent de legătură universal, de unitate cosmică” (22). Această muzică a sferelor cuprinde în sine întreaga existență, de la atom până la macrocosmos, în ea mișcându-se și tânjind spre perfecțiune fiecare componentă a vieții. De aceea vibrația care stă la originea sunetului ni se descoperă ca un întreg ritm de viață ce guvernează Universul: „Relațiile numerice exprimând raporturile sunetelor muzicale au

echivalență cu toate celelalte aspecte ale existenței. Aceste proporții îngăduie să se facă comparații între armonia muzicală și toate armoniile de culori sau forme, diviziuni ale timpului și mișcări ale planetelor... Se ajunge astfel la concluzia că legile care stăpânesc lumea sonoră nu aparțin numai acestui domeniu ci corespund ritmurilor universului” (23).

Vibrațiile și implicit muzica ating cel mai din urmă atom al ființei universului, motiv pentru care întreaga natură vibrează și ea împreună cu universul în această neconținută armonie, implicațiile și consecințele fiind multiple. „Toate lucrurile – afirmă și un călugăr tibetan – sunt agregări de atomi care dansează și ale căror mișcări emit sunete. Când ritmul dansului se schimbă, se schimbă și sunetul emis... Fiecare atom își cântă fără încetare cântecul, iar sunetul creează în fiecare moment forme dense și subtile” (24). De exemplu, s-a dovedit prin studiu (25) că plantele reacționează terapeutic la compozițiile armonice ale marilor clasici.

Cosmosul este un mediu fascinant alcătuit de la cea mai mică particulă, atomul, până la infinitatea universului, din planete, sateliți, galaxii, etc. pe de o parte și tot ceea ce ne înconjoară pe pământ, plante, ape, animale și în final, omul, pe de altă parte.

În acest mare ansamblu al Marelui Arhitect, nici omul nu poate rămâne indiferent și vibrează și el la unison cu universul, efectele terapeutice reflectându-se și asupra sa, așa cum ne relatează și Sfânta Scriptură: „Iar când duhul cel trimis de Dumnezeu era peste Saul, David, luând harpa, cânta și lui Saul îi era mai ușor și mai bine și duhul cel rău se depărta de la el” (I Regi 16, 23). Ca urmare a păcatului omul își pierde starea de comuniune cu Dumnezeu și acest scurtcircuit facilitează intervenția diavolului. Încă după izgonirea din Rai, omul și-a dat seama de acest eveniment și a încercat prin diferite metode să se reintegreze: „Imediat ce omul a devenit conștient de deșrădăcinarea sa, el s-a simțit exilat din armonia universală. Pentru a încerca să iasă din această izolare, a inventat la început ritmul, iar mai apoi muzica. Instinctul său îi spunea să caute conexiunea pierdută prin intermediul sunetelor ritmate, al cântecelor și dansului. Lovind trunchiuri de copac scobite pe dinăuntru, el a redescoperit pulsația ritmată care susține viața, învățând să se scufunde în ritmul originilor sale, însoțit de muzica fluierelor de trestie și de cântecele de încântare. O profundă nostalgie a originilor i-a împins (pe primii oameni) să se reintegreze în marea pulsație a vieții. Utilizarea acestor vibrații ritmate era un reflex de supraviețuire, pentru că regăsirea

comuniunii sacre cu ritmul universului devenise un lucru urgent” (26).

Prin vibrație, prin pulsație, omul dezrădăcinat simte măcar în parte bucuria pe care o avea când, în Rai, simțea armonia ce-l înconjură, motiv pentru care, chiar dacă nu caută unde trebuie și se fixează pe lucrurile materiale, el continuă să-și dorească reconectarea la acest „aparat” armonic. Consecințele firești ale păcatului îl rup de realitatea divină în care trăia și odată cu dobândirea „hainelor de piele” își pierde simțul auzului duhovnicesc ce-i permitea să audă armonia divină sădită în creație. Pentru a găsi răspunsul la dorința lor arzătoare, „au utilizat sunetul, ritmul și cântecul. Ei au inventat singurul instrument muzical care permitea emiterea sunetului primordial: „rhombul”, care este folosit și în prezent de către aborigenii din Australia. O simplă bucată de lemn legată cu o sfoară este învârtită prin aer. Omul începe mai apoi să danseze, purtat de o vibrație care îl depășește și intră într-o stare de conștiință modificată. Aflat în afara identității sale obișnuite, el se lasă purtat de incantație, vede deschizându-se niște porți care duc spre extazul unei comuniuni secrete, unindu-se cu ritmul sacru al universului, cu vibrațiile arborilor, păsărilor și animalelor. Astfel, se reintegrează în natură, de unde trage cunoștințe noi, energii necunoscute, puteri de vindecare, mesaje și învățăminte aflate de la plante sau chiar din lumi paralele” (27).

Întreaga creație a lui Dumnezeu era în armonie la început pentru că ea era „bună foarte și foarte frumoasă” (Facere 1, 31) însă păcatul a rupt vibrațiile și tonalitățile potrivite acesteia. Din acest motiv și omul, exilat din Rai duce o viață de pribegie și singurătate, iar cosmosul tocmit pentru el îi devine potrivnic: „Blestemat va fi pământul din pricina ta. În dureri te vei hrăni din el în toate zilele vieții tale! Spini și pălămidă îți va rodi, și tu cu iarba câmpului te vei hrăni. Întru sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea până te vei întoarce în pământul din care ești luat” (Facere 3, 17-19). Numai sfinții, ca unii ce au regăsit drumul spre Dumnezeu trăiesc în comuniune cu întreaga natură, în care se integrează și care la rândul ei le răspunde cu dragoste (28).

Consecința firească a celor ce au reintrat în armonia cosmică și deci au refăcut prin Hristos relația cu Tatăl este exclamația psalmistului: „Laudă suflete al meu pe Domnul” (Ps. 145, 1) căci „darul Duhului ne poruncește tuturor a ne deștepta pe noi înșine spre slavoslovie lui Dumnezeu” (29).

Mărturii ale Sfintei Scripturi.

Să facem un mic popas la referatul creației. Astfel, în Cartea Facerii (30), se relatează: „Întru început a făcut Dumnezeu cerul și pământul” (Facere 1, 1). Iată ce ne spune Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania: „În interiorul dimensiunii nemărginite și atemporale a lui Dumnezeu, atunci când El, prin propria Sa voință și putere, a hotărât ca lumea să aibă un început, Întru’nceput (εν ἀρχῇ) sugerează că Dumnezeu transcede începutul, că El este anterior oricărei mișcări. Ἀρχή însă înseamnă nu numai (31) început, ci și principiu (tradus în Vulgata prin principium), adică concepție, regulă, normă, punct de vedere. Textul preconizează ideea Înțelepciunii creatoare, a Logosului (Cuvântului) creator.” Așadar, prin voia Celui Preaînalt se realizează începutul creației. Să urmărim în continuare textul lui Valeriu Anania: „Grecescul ποιο/a face, îl traduce pe ebraicul *bara*, un verb care în Veciul Testament este întotdeauna folosit pentru a exprima acțiunea creatoare a lui Dumnezeu. Vulgata (și unele versiuni moderne) îl traduc prin a crea, echivalentul românesc al lui a face. Verbul e mult mai explicit în II Macabei 7, 28: Dumnezeu a făcut totul din nimic, (ceea ce exclude prezumția unei materii preexistente). Românescul a face înseamnă nu numai a crea (din nimic), ci și a crea în mod organizat, potrivit unui plan, în etape prestabilite și cu o finalitate clară. Prin cerul și pământul (ebraism) se înțelege rezultatul creației, cosmosul ordonat, existența întregului Univers” (32).

„Dar pământul era nedeslușit și ne’mplinit; și întuneric era deasupra genunii; și Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor.” (Facere 1, 2) „Nedeslușit: invizibil sau de abia vizibil, ca prin abur. Ne’mplinit: ne’ntocmit pe de-a’ntregul, pustiu, gol, deșert, fără viață. Ebraicul tohu-bohu sugerează ideea de haos, materie informă, creată din nimic, dar încă neorganizată, nedeslușită” (33). Vedem în acest verset că „Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor”. În limba greaca πνεῦμα/pneuma denumește atât Duhul cât și vântul. Deci mișcarea Duhului/vântului produce mișcarea particulelor și ivirea pământului. Duhul lui Dumnezeu este Duh de viață dătător, el face materia să vibreze și să se organizeze. Încă de la facerea lumii Dumnezeu sădește în materie vibrația făcătoare de viață a Duhului Sfânt care „pretutindeni este și pe toate le plinește”, vibrație ce devine o permanență în mersul firesc al cosmosului până la transformarea lui atunci când va avea loc Judecata de obște.

Dumnezeu creează lumea „cântând”

Putem afirma, pe bună dreptate că Dumnezeu crează lumea imperând, rostind, cântând, „întregul cosmos nefiind altceva decât rostirea lui Dumnezeu materializată” (34). Voința dumnezeiască devine poruncă prin rostire, dând astfel solemnitate creației, El rostește, imperează, porunca se materializează iar acest act se transformă într-unul creațional. „Este suficient ca El să rostească un cuvânt, pentru ca acestuia să-i urmeze concret apariția realității desemnate – lumina, cerul, apele, uscatul, plantele și viețuitoarele” (35).

Tâlcuind versetul: „Încă de la facerea lumii, cele nevăzute ale Lui – adică veșnica sa putere și dumnezeirea – prin cugetare se văd din fapte” (Rom. I, 20), Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbește despre rațiunile (λόγοι) divine ce se regăsesc în creație. „E vorba de rațiunile lucrurilor, întocmite înainte de veacuri de Dumnezeu, precum Însuși a știut, rațiuni pe care sfinții barbați au obiceiul să le numească și bune voiri. Acestea, fiind nevăzute, se văd prin înțelegere din fapte. Căci toate faptele lui Dumnezeu, contemplate de noi prin fire, cu ajutorul cuvenitei științe și cunoștințe, ne vestesc în chip ascuns rațiunile după care s-au făcut și ne descoperă prin ele scopul așezat de Dumnezeu în fiecare faptură” (36).

Dumnezeu crează lumea prin λόγος – Hristos, dar acest termen (λόγος) poate fi înțeles și ca acțiunea de rostire, de imperare, caz în care λόγος devine cuvânt, iar prin extensie, „frate” cu λόγος. Astfel, realizarea sunetului se produce la nivel vibrațional, primul palier, deoarece sunetul nu subzistă prin sine ci prin vibrație, de aici concluzionând că acest act al creației are loc prin mișcarea la nivel vibrațional al particulelor în vederea ordonării lor conform voinței divine. Acest Mișcător însă, care nu este altul decât λόγος-ul Hristos devine atât principiu cât și rațiune de creare. „Din contemplarea înțeleaptă a creațiunii, desprindem rațiunea care ne luminează cu privire la Sfânta Treime, adică la Tatăl, la Fiul și la Sfântul Duh, căci veșnica putere a lui Dumnezeu este Cuvântul cel de o ființă cu El, iar veșnica dumnezeire este Duhul Sfânt” (37). „La el (Sf. Maxim Mărturisitorul) această idee se integrează adânc într-o viziune personală, generală, a prezenței tainice și îndumnezeitoare a lui Hristos-Logos în lume” (38). Faptul că rațiunile (λόγοι) sunt neschimbate în Dumnezeu nu înseamnă că sunt și fixe ci „există întotdeauna un element de libertate și mișcare în lumea creată, iar acest element se pune în lucrare în procesul apropierii lor de λόγος-ul lor (rațiunea sădită în ele) conform planului lui Dumnezeu... pentru

întreaga lume creată” (39). De aici înțelegem că trăim printre rațiunile materializate ale lui Dumnezeu și prin urmare într-o lume a vibrațiilor și implicit a sunetelor. Vibrația Duhului Sfânt, Cel care are grijă de sfințirea și îndumnezeirea omului este cea care ține în rânduială până și cea mai mică particulă a materiei (40). „Din lucruri, zice, cunoaștem cauza lucrurilor (41) desprindem înțelepciunea cea ipostatică a Celui ce este. Iar din mișcarea naturală, a lucrurilor aflăm viața ipostatică a Celui ce este, adică puterea de viață făcătoare a lucrurilor, sau pe Duhul Sfânt” (42).

Concluzii

Din punct de vedere muzical vibrația reprezintă pentru artă ceea ce este sufletul pentru trup, adică miezul, chintesența. Această vibrație se găsește în mod natural în fiecare atom al întregului cosmos, iar acest natural nu poate însemna decât că a fost creat ca un întreg, după un plan bine definit și gândit.

Gândirile sau rațiunile lui Dumnezeu din veșnicie, prin rostirea efectivă prind formă, prind viață și se materializează în cadrul acestui mare plan numit crearea lumii. Astfel vibrația, prin rostire divină se impregnează în întreaga natură creată iar cuvintele sau rațiunile divine care se materializează nu sunt altceva decât vibrații care mișcă și încălzesc continuu materia, în procesul de îndumnezeire a cosmosului.

Așa se face că studiile de mii de ani, începând cu antichitatea și ajungând până în zilele noastre, confirmă existența unei vibrații universale ce ține în legătură și armonie tot ceea ce este creat.

Omul ca parte integrantă a acestei lumii vibrează și el la unison cu întreg universul atunci când intră în contact cu gândurile divinității, ca unul ce este creat prin suflare divină de viață și spre asemănarea cu Dumnezeu.

NOTE:

1. Stihirile introductive ale Laudelor pe toate cele opt glasuri conțin această formulare: „Ție se cuvine cântare Dumnezeule” (Toată suflarea să laude pe Domnul, lăudați pe Domnul din ceruri, lăudați pe El întru cei de sus. Ție se cuvine cântare Dumnezeule. Lăudați pe El toți îngerii Lui, lăudați pe El toate puterile Lui. Ție se cuvine cântare Dumnezeule.) *Utrenierul uniformizat* întocmit de Prof. NICOLAE LUNGU, ION CROITORU și Pr. GRIGORE COSTEA, Ed. IBMBOR, București, 1953, p. 76-77.

2. *Dicționar Enciclopedic Român al Academiei Republicii Socialiste România*, vol. 4, literele Q-Z, Ed. politică, București, 1966, p. 590
3. CORNELIU CEZAR, *Sonologia*, Ed. Anastasia, București, 2003, p. 101.
4. Afirmăția aparține Diac. Prof. Dr. ALEXANDRU RACU, la una din repetițiile Coralei Catedralei Mitropolitane din Craiova și reliefează faptul că muzica este arta cea mai plăcută lui Dumnezeu și în același timp arta practică și de îngerii din apropierea tronului ceresc.
5. Prof. Univ. Dr. (Doctor Honoris Causa) VICTOR GIULEANU, *Teoria muzicii* în vol. *Sinteze anul I*, învățământ la distanță al Facultății de muzică din cadrul Universității „Spiru Haret”, specializarea „Pedagogie muzicală”, coord. Prof. Univ. Dr. CARMEN STOIANOV, Ed. Fundației „România de mâine”, București, 2005, p. 13.
6. CLEMENT ALEXANDRINUL, *Stromata a VI a* în PSB 5, traducere și note Pr. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1982, p. 432.
7. SFÂNTUL AMBROZIE AL MEDIOLANUMULUI, *Enarratio in XII ps. Davidicos* (MIGNE, P.G., t. XIV, col 905 sq) apud Pr. PETRE VINTILESCU, *Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cântarea bisericească*, Ed. Partener, Galați, 2006, p. 187.
8. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Explic. Ps. 41 Hom. I in ps.* MIGNE, P.G., t. XXIX apud Pr. PETRE VINTILESCU, *op.cit.*, p. 182-183.
9. *Dicționar Enciclopedic Român al Academiei Republicii Socialiste România*, vol. 3, literele K-P, Ed. politică, București, 1965, p. 461.
10. *Dicționar Enciclopedic Român al Academiei Republicii Socialiste România*, vol 4., p. 851.
11. Prin mediu biologic înțelegem „totalitatea factorilor exteriori organismului (atmosferă, temperatură, lumină, relief, etc., precum și celelalte ființe vii) și care împreună cu organismul formează o unitate, stabilită pe baza unor strânse interacțiuni”. *Dicționar Enciclopedic Român al Academiei Republicii Socialiste România*, vol. 3, p. 312.
12. „Denumire generală dată substratului, totdeauna material, în care se desfășoară diferite fenomene fizice și ale cărui proprietăți particulare pot fi caracterizate prin anumite mărimi fizice. În accepția cea mai largă, mediul poate fi solid, fluid (lichid, gazos) sau câmp (electromagnetic, gravitațional, mezonice)”. IBIDEM, p. 312.
13. *Dicționar Enciclopedic Român al Academiei Republicii Socialiste România*, vol. 4, p. 851
14. IBIDEM, p. 851

15. Prof. Univ. Dr. VICTOR GIULEANU, *op.cit.*, p. 21.

16. IBIDEM, p. 21

17. Prof. VICTOR GIULEANU ne spune că „vibrațiile pot fi considerate sunet numai după ce senzația auditivă a fost prelucrată – analizată și sintetizată – de către sistemul nervos central”. Prof. VICTOR GIULEANU, *op.cit.*, p. 22.

18. Facere 1, 28: „Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: Creșteți și înmulțiți-vă și umpleți pământul și supuneți-l”.

19. Sferele emit sunete, ca orice corp aflat în mișcare. Fiecare sferă produce un sunet diferit, conform mărimii și vitezei sale de mișcare. În acest fel ia naștere un sunet armonic produs de sferele în mișcare, muzica sferelor. Noi nu percepem distinct această muzică pentru că trăim în ea și o auzim tot timpul. Mișcarea sferelor cerești este exprimabilă prin raporturi numerice necesare.http://ro.wikipedia.org/wiki/Pitagora#Muzica_sferelor 29. 11.2013, 12.25

20. JOHANNES TINCTORIS, *Complexus effectum musices*, Editura Coussemaker, vol 4 apud CORNELIU CEZAR, *op.cit.*, p. 50.

21. Atât pentru ucenicii lui Pitagora cât și pentru ai lui Platon sau alți mari filozofi, muzica era „armonizarea contrariilor, înmănuncherea celor risipite, punerea de acord a tendințelor diferite; ea este nu numai ordonarea ritmurilor și a melodiilor, ci pur și simplu a întregului sistem, scopul ei fiind unificarea și armonizarea (lumii)”. CORNELIU CEZAR, *op.cit.*, p. 49.

22. IBIDEM, p. 52.

23. IBIDEM, p. 52-53.

24. JEAN DURING, *Musique et extase, L'audition mystique dans la tradition soufie*, Editions Albin Michel S.A., Paris, 1988 apud CORNELIU CEZAR, *op.cit.*, p. 101-102.

25. Vezi capitolul „Nivelul bio-fizic, molecular și enzimatic. Acțiunea infra și ultrasunetelor ca și a sunetelor din spectrul audibil în puericultura vegetală și alte culturi biologice” în CORNELIU CEZAR, *op.cit.*, p. 25-32.

26.

ANDREI

CHERAN, *Povestea*

sunetului <http://www.scribd.com/doc/26210767/povestea-sunetului>, pg. 2, 17.02.2011, 23:07.

27. IBIDEM, p. 2.

28. Într-o zi, pe când mergea prin pustia Iordanului, Sfântul Gherasim a întâlnit un leu fioros care răgea cumplit din cauză că îi intrase în labă un spin și îl durea foarte tare. Când leul l-a văzut pe călugăr, s-a apropiat de el și i-a arătat laba rănită, rugându-l cu

privirea să îl tămăduiască. Văzându-i suferința, Cuviosul Gherasim, fără teamă, i-a scos spinul care se înfipsese foarte adânc. După aceea i-a curățat rana cu grijă și l-a pansat cu o bucată de pânză. Apoi i-a zis: „Acum ești bine, poți merge”. Dar leul, după ce s-a vindecat, nu l-a mai părăsit pe Cuvios, ci îl urma pretutindeni, ca un adevărat ucenic. Toți se minunau de marea recunoștință a fiarei, iar bătrânul, văzând râvna și bunătatea leului, a început să îl îndrăgească și să-l hrănească, dându-i uneori pâine, alteori linte. În acea vreme, la mănăstire, Părinții aveau un catâr cu ajutorul căruia aduceau apa de la râul Iordan. Cuviosul Gherasim l-a pus pe leu să îl păzească pe catâr și să îl pască pe lângă apa Iordanului. Leul îndeplinea cu bucurie această sarcină. Într-o zi însă, leul s-a depărtat cam mult de catâr și a adormit. Tocmai atunci au trecut pe acolo niște negustori din Arabia cu o caravană de cămile. Aceștia, văzând catârul singur, l-au luat și au plecat mai departe cu el. Când s-a trezit, leul a plecat în căutarea catârului, dar nu l-a mai găsit și s-a întors la mănăstire foarte întristat, dându-și seama de greșeala făcută. Văzându-l singur, Cuviosul a crezut că leul a mâncat catârul și l-a întrebat: „Unde este catârul? Nu cumva l-ai mâncat? Bine este cuvântat Domnul, că nu te vei duce de aici și tot lucrul pe care îl făcea catârul îl vei face tu, slujind trebuințele mănăstirii”. Și de data aceasta leul a fost ascultător și a cărat zi de zi apa de la râul Iordan și toți care vedeau aceasta se minunau. Într-o zi a venit la mănăstire un ostaș pentru a-i cere Sfântului Gherasim să se roage pentru el. Văzându-l pe leu, i s-a făcut milă de el și a dat călugărilor trei galbeni ca să cumpere un catâr pentru căratul apei și să-l elibereze pe leu de această muncă. Leul a rămas însă tot în mănăstire, pe lângă avva Gherasim. După ceva vreme, negustorul arab care luase catârul a venit la Ierusalim să vândă grâu, ducând cu sine și catârul pe care îl luase. Și, pe când trecea el Iordanul împreună cu catârul și cămilele, s-a întâlnit cu leul. Speriindu-se foarte tare, a lăsat și catârul și cămilele și a fugit. Atunci leul a luat catârul de frâu, așa cum făcea și înainte, și s-a întors la Sfântul Gherasim foarte bucuros, nu doar cu catârul, ci și cu trei cămile încărcate cu grâu. Când l-a văzut, Cuviosul s-a bucurat foarte mult, nu atât pentru că își recuperase catârul, ci mai ales pentru nevinovăția și ascultarea leului. Ca răsplată, bătrânul l-a numit de atunci pe leu Iordan. Leul a rămas ascultător și supus Sfântului în continuare și vreme de cinci ani nu s-a despărțit de mănăstire. Timpul a trecut și Cuviosul Gherasim a plecat din lumea aceasta către Cel pe Care L-a iubit atât de mult. În acea vreme, leul nu s-a aflat în mănăstire și nu a știut de pierderea suferită de călugări. Când a venit

la mănăstire, leul l-a căutat pe bătrân, iar ucenicul Sfântului Gherasim, avva Savatie, văzându-l pe leu, i-a spus: „Iordane, Starețul nostru s-a dus la Domnul“. Și pentru că leul se tot plimba căutându-l pe bătrân, ucenicul l-a luat și l-a dus la mormântul Cuviosului. Atunci leul a început să răcnească puternic și, așezându-se lângă mormânt, a murit îndată. Aceste lucruri minunate s-au petrecut pentru a se arăta cât de plăcut lui Dumnezeu a fost Sfântul Gherasim, pe care, pentru bunătatea și credința lui, l-au ascultat chiar și animalele sălbatice. *Proloagele*, tipărite prin strădania și cu un cuvânt introductiv al IPS Dr. NESTOR VORNICESCU, Mitropolitul Olteniei, diortosite de Arhim. Dr. BENEDICT GHIUȘ, Vol. II, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 1991, p. 561-562.

29. FERICITUL TEODORET AL KIRULUI, *Tâlcuire a celor o sută cincizeci de psalmi ai proorocului împărat David*, Ed. Mănăstirii Sfinții Arhangheli – Petru Vodă, București, 2003, p. 514.

30. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de BARTOLOMEU VALERIU ANANIA, Arhiepiscopul Clujului sprijinit pe multe alte osteneli, Ed. IBMBOR., București, 2001, p. 22.

31. IBIDEM, nota a, p. 22

32. IBIDEM, notele b, c, p. 22

33. IBIDEM, nota d, p. 22

34. PICU OCOLEANU, *Liturghia poruncilor divine, prolegomene teologice la o nouă cultură a legii*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2004, p. 16.

35. IBIDEM, p. 16

36. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie*, întrebarea 13, în *Filocalia*, vol. III traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. Apologeticum, 2005, p. 69.

37. IBIDEM, p. 70.

38. LARS THUNGBERG, *Antropologia teologică a Sfântului Maxim Mărturisitorul. Microcosmos și mediator*, trad. de Anca Popescu, Ed. Sofia, București, 2005, p. 90-91.

39. IBIDEM, p. 92.

40. De la microcosmos la macrocosmos, totul vibrează: de exemplu, într-un atom, particulele stabile au acorduri consonante, iar cele instabile au acorduri disonante. Muzica particulelor elementare a fost estimată de Joel Sternheimer a se situa cu 60-70 octave mai sus decât sunetele audibile. La antipod, sunetele emise de o gaură neagră din constelația Perseu, conform unor cercetători de la Cambridge, au

frecvențe de peste câteva milioane ori mai joase decât limita de audibilitate a urechii umane, reprezentând la ora actuală cea mai joasă notă descoperită în Univers. În Universul material totul vibrează. Stelele transmit unde electromagnetice variabile în timp și spațiu. Sunetele muzicale au aceleași proprietăți ondulatorii ca lumina ce provine de la stele. CRISTIANA DUMITRACHE, ADRIANA DUMITRACHE, *Muzica sferelor* http://dialoguriastrale.home.ro/Muzica_sferelor.html 29.11.2013, 13.51

41. Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbește despre versetul 2 al Psalmului 18: „Cerurile povestesc mărirea lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria”. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *op.cit.*, p. 69.

42. IBIDEM, p. 70-71.

Biografii Luminoase

CUVIOASA TEOFANA BASARAB, PRINȚESA CU SUFLET DE CĂLUGĂRIȚĂ

Pr. lect. dr. Sergiu Popescu⁴

Domnitorul Basarab I a avut două fiice: Teodora și Ruxanda, și un fiu: Nicolae Alexandru. Aceștia s-au bucurat de o îngrijire deosebită și de o educație aleasă; cele două fiice, cu lecturi și cântări religioase și cu deprinderea artei broderiilor bisericești, iar tânărul Nicolae, cu deprinderea strategiei politico-militare, dar și cu mânuirea armelor.

Din rațiuni politice, voievodul și-a căsătorit ambele fiice cu doi viitori țari, din Bulgaria și Serbia. Teodora a devenit astfel, în jurul anului 1322, soția lui Ivan Alexandru, nepotul țarului bulgar Mihail Șișman (iar Ruxanda, soția prințului sârb Ștefan Deceanschi). În 1323, Mihail al Bulgariei a fost ajutat de o oaste însemnată de „ungrovlahi” în bătăliile cu Imperiul Bizantin. Deși numele voievodului transalpin nu este consemnat, istoricii sunt de părere că acesta era Basarab I. Același voievod îl va mai sprijini pe țarul bulgar și la 28 iunie 1330, când a avut loc bătălia de la Velbužd între armatele bulgare și cele sârbe (sub comanda lui Ștefan Uroș); sortiții bătăliei s-au arătat însă favorabili sârbilor, bătrânul țar bulgar murind pe câmpul de luptă. În locul său va fi proclamat țar Ivan Alexandru.

Țarină a Bulgariei

După plecarea în sudul Dunării (la Târnovo, acolo unde era capitala statului bulgar), Teodora s-a implicat în viața culturală a poporului său adoptiv. Cu sprijinul ei se creează la Loveci un centru cultural bulgar, o școală unde se traduc și se copiază manuscrise de la Muntele Athos și de la Curtea bizantină. Multe dintre acestea se mai păstrează încă în marile biblioteci și muzee din Londra, Moscova, Sankt-Petersburg și Sofia. După 1330, în calitate de țarină a Bulgariei, Teodora sprijină și mai mult activitatea culturală începută cu câțiva ani mai înainte la Loveci și încearcă să creeze centre similare și în alte orașe mari (Târnovo și Vidin). Nu uită să-și îndeplinească îndatoririle de mamă, purtând de grijă și educându-și

---

⁴ Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova.

cei trei copii (doi băieți: Mihail și Strațimir, și o fată). Reputația ei în mediul local bulgar a crescut neconținut datorită „nobleței sufletești, evlaviei și smereniei cu care a înțeles să-și ducă viața de familie“.

Repudiată de la curtea domnească

Nefericirea avea să se abată însă asupra Teodorei. „Ușuratic și afemeiat“, țarul Ivan Alexandru își încalcă jurămintele și „sacrifică orice valoare spirituală“, având și motive politice, aduce la curtea sa o evreică bogată din Târnovo, cu care se căsătorește în 1347. După alte surse, Teodora Basarab ar fi fost repudiată de soțul său în 1355, după moartea lui Basarab I. Putem presupune că Ivan Alexandru se temea de socrul său și de un eventual conflict cu Țara Românească. Pentru a-și liniști supușii și, poate, pentru a-i duce în eroare, își botează noua soție în religia ortodoxă, punându-i numele Teodora. Astfel, documentele oficiale de la curtea sa continuau să fie emise tot în numele țarului Ivan Alexandru și a soției sale, Teodora. Existând riscul declanșării unui război între cele două țări (Bulgaria și Țara Românească), Teodora Basarab nu se întoarce la tatăl său (sau la fratele său, Nicolae Alexandru), ci intră în monahism, la o mănăstire de maici de lângă Târnovo, primind numele Teofana. Locuitorii din Târnovo, dar și maicile din mănăstirea unde se retrăsese îi admirau demnitatea și smerenia cu care suporta toate suferințele sufletești și necazurile abătute asupra sa. Pentru ca durerea să fie și mai mare, noua țarină îl otrăvește pe unul din cei doi fii ai săi, încercând astfel să înlesnească drumul spre tron pentru fiul său, Șișman. În scurt timp, între Șișman și Strațimir, fiul cel mare al Teofanei Basarab, izbucnește un conflict. În această situație, țarul Ivan Alexandru hotărăște să-și împartă țara în două: partea de vest (cu capitala la Vidin) este dată lui Strațimir, iar partea estică (cu capitala la Târnovo) este în continuare condusă de Ivan Alexandru, care își va asocia însă curând la domnie pe Șișman. Astfel, din 1365, iau naștere în Bulgaria două țarate independente, ușurându-li-se în felul acesta turcilor calea spre cucerirea acestor teritorii.

Iubitoare de cultură și frumos

Cuvioasa Teofana părăsește mănăstirea de lângă Târnovo și se stabilește la Vidin, lângă fiul său, Strațimir. Din interese politice, acesta se căsătorește cu vara sa primară, Ana, fiica voievodului Nicolae Alexandru (1352-1364), urmașul lui Basarab I în scaunul domnesc al Țării Românești. Continuând activitatea începută cu câteva decenii mai înainte la Loveci, Teofana Basarab, sprijinită de

Ana, transformă Vidinul în cel mai important centru cultural bulgar al vremii. Se traduc și se copiază manuscrise, se întocmesc florilegii de vieți de sfinți și sfinte, se propun modele de viață creștinească, se impulsionează viața monahală. Această activitate deosebită avea să fie întreruptă de armatele otomane care au cucerit Vidinul în 1396, sub conducerea sultanului Baiazid Fulgerul.

Nu cunoaștem anul mutării la cele veșnice a Teofanei Basarab. Cert este că viața sa virtuoasă și ascetică nu a rămas necunoscută popoarelor din Balcani, astfel că ea a fost canonizată de Biserica bulgară, moaștele ei fiind așezate cu cinste în catedrala Vidinului. După cucerirea orașului de către turci, racla a fost mutată la Belgrad. A rămas aici până în 1520, când turcii vor ocupa și acest mare centru al creștinismului răsăritean. La ordinul sultanului Soliman, moaștele Teofanei Basarab au fost mutate la Constantinopol, împreună cu cele ale Sfintei Parascheva și cu alte odoare și bunuri.

Locul Cuvioasei Teofana în istoria creștinismului de la nord și sud de Dunăre

Așadar, inițiativa formării statului Țara Românească, prin unirea tuturor formațiunilor politice de la sud de Carpați, menționate de izvoarele istorice încă din prima jumătate a secolului al XIII-lea, a avut-o Basarab I, cel mai probabil, originar din dreapta Oltului (Oltenia de astăzi), urmaș al lui Litovoi, strateg politic și militar desăvârșit. Pe lângă rolul politico-militar și național, familia sa a avut în istoria noastră și un important rol religios. Atât Basarab I, cât și ceilalți urmași ai săi în scaunul de la Argeș (începând cu fiul său, Nicolae Alexandru) au purtat de grijă Bisericii străbune. Pe lângă numeroasele lor ctitorii, se cuvine amintită și contribuția hotărâtoare la înființarea și recunoașterea Mitropoliei Ungrovlahiei, în 1359. De mare importanță rămâne în istoria Bisericii noastre și legătura strânsă dintre urmașii lui Basarab I (de la Nicolae Alexandru, Vladislav, Radu, Dan și până la Mircea cel Bătrân) și Cuviosul Nicodim de la Tismana. În urma acestei colaborări, monahismul românesc a cunoscut o reorganizare, o revigorare deosebită. În acest context, viața plină de smerenie, dar și de râvnă pentru cele bineplăcute înaintea lui Dumnezeu a Teodorei Basarab, fiica lui Basarab I, ni se relevă într-o altă dimensiune, capătă o importanță aparte. Plecată în sudul Dunării pentru a deveni țarină a bulgarilor, se implică în propășirea culturală a vecinilor noștri, câștigându-le respectul și admirația. Atunci când are de suferit din pricina moravurilor ușoare și intereselor personale ale soțului său, Teodora

își asumă această suferință cu demnitate și smerenie. Pentru a-și feri cele două popoare pe care le iubea atât de mult (român și bulgar) de un conflict militar ce ar fi provocat mii de victime și atât de multă suferință, Teodora nu se întoarce la familia sa, la nord de Dunăre, ci alege să intre în monahism, devenind pentru contemporani și posteritate Cuvioasa Teofana Basarab. Viața sa curată, dragostea pentru Hristos și pentru semenii săi au transformat-o încă din timpul vieții într-un model pentru creștinii din toată Peninsula Balcanică. Canonizată de Biserica Ortodoxă Bulgară, Teofana Basarab așteaptă încă, cu răbdare și smerenie, să-și primească locul cuvenit în Calendarul Sfinților Români.

SFINȚI AI BISERICII CU MOAȘTE ÎN PĂMÂNTUL OLTENIEI: MĂRTURIA SFÂNTULUI GRIGORIE DECAPOLITUL

Pr. dr. Ioan Sorin Rizea⁵

Sfântul Grigorie Decapolitul se numără în rândul iubitorilor de Hristos care au mărturisit credința cea adevărată în secolele VIII-IX. Întreaga viață a închinat-o lui Dumnezeu, luptând împotriva celor care defăimau sfintele icoane. A trecut la cele veșnice la 20 noiembrie 842, sfintele sale moaște găsindu-se astăzi spre închinare în mănăstirea vâlceană Bistrița, unde au fost aduse de Banul Barbu I Craiovescu.

În viața sa citim că s-a chinuit „Cuviosul un an întreg cu o boală cumplită și necăutându-se cu nici un fel de doctorie, căci se pregătise de moarte, și-a cunoscut mai înainte mutarea sa...“. Astfel, înaintea trecerii sale la cele veșnice, a zis fraților care erau cu el: „Fraților, îndrăzniți, că sfârșitul vieții mele s-a apropiat. Deci, luați-mă și duceți-mă în casa cea primitoare de străini, căci după douăsprezece zile va fi sfârșitul meu“. În acest chip și-a încheiat Sfântul Grigorie viața pământească, la 20 noiembrie 842, după cum rezultă din data revenirii ucenicului său Iosif în capitala imperiului. Cinstitul său trup a fost îngropat „în acea sfântă mănăstire în care s-a săvârșit sfântul“, după cum scrie Ignatie diaconul, adică în mănăstirea întemeiată de Iosif Imnograful din Constantinopol, ucenicul sfântului.

Tămăduiri și minuni la mormântul sfântului

Mormântul Sfântului Grigorie a devenit repede cunoscut de cei care i se rugau, datorită minunilor care se săvârșeau acolo. Astfel, pe când era dus spre înhumare, un om gârbov, atingându-se de sfintele sale moaște s-a vindecat de boala ce-l stăpânea. Apoi, mai mulți oameni posedați de dhuri necurate au primit vindecare la mormântul sfântului. Chiar uleiul ce se afla la racla sfântului avea putere tămăduitoare. O femeie care de trei zile se chinuia să nască a reușit să o facă, fără nici o durere, doar atunci când s-a uns cu untdelemn de la candela sfântului. O altă femeie, care avea o boală grea, și un bărbat cu mare durere de cap s-au vindecat la atingerea cu capul de racla sfântului. Un frate îndelung ispitit de diavolul a primit vindecare când a cerut ajutor sfântului la mormântul acestuia. Monahul Petru,

---

⁵ Episcopia Slatinei și Romanaților.

căzut în mâinile tătarilor, urma să fie decapitat. Dar făcând rugăciune stăruitoare către Sfântul Grigorie toată noaptea, ca să-l izbăvească de moartea cea fără de vreme, a scăpat nevătămat din închisoare și de la moarte. De aceea, venind el la mormântul sfântului, i-a adus mulțumire.

Neputrezit cu trupul

După un timp, datorită minunilor săvârșite, trupul întreg și neputrezit al Sfântului Grigorie a fost deshumat și așezat într-o raclă de către călugării mănăstirii în care fusese îngropat sfântul. Nu știm când a fost alcătuită slujba de canonizare a Sfântului Grigorie, numit Decapolitul, după provincia în care se născuse. Moaștele făcătoare de minuni ale Sfântului Cuvios Grigorie au rămas multă vreme în Constantinopol, în mănăstirea întemeiată de Iosif Imnografal, ucenicul sfântului. Ele dădeau tămăduiri neîncetat, pentru toate felurile de boli tuturor celor care alergau cu credință neîndoită către ele. Astfel, străbătea vestea minunilor sale pretutindeni.

Moaștele Sfântului Grigorie s-au aflat în această mănăstire vreme de peste șase secole, se pare până în anul 1453, când capitala Bizanțului a fost cucerită de turci. După tradiție, pentru a nu fi profanată de turci, racla cu sfintele moaște a fost dusă atunci din Constantinopol în Serbia. Aici, în Serbia, moaștele Sfântului Cuvios Grigorie au fost așezate într-o mănăstire, săvârșindu-se alte minuni în jurul lor.

Aducerea moaștelor Sfântului Grigorie la Bistrița Vâlcii

Binecredinciosul Ban Barbu I Craiovescu, cunoscând cinstirea deosebită de care se bucurau ele în rândul credincioșilor, le-a adus cu mare cheltuială în Țara Românească, în 1497/ 1498, și le-a așezat la Mănăstirea Bistrița din Oltenia, ctitoria lui și a familiei sale. Prin aducerea moaștelor Sfântului Grigorie Decapolitul la Bistrița, ctitoria boierilor Craiovești a devenit cel de-al doilea centru spiritual din Țara Românească, după mitropolia de la Argeș, unde se aflau moaștele Sfintei Mucenițe Filoftea, aduse, după cum se știe, în țară, în secolul al XIV-lea, de domnul Nicolae Alexandru Basarab (1352-1364).

Din îndemnul Banului Barbu I Craiovescu s-a tălmăcit, din grecește în slavonește, „Viața Sfântului Grigorie Decapolitul“, scrisă în jurul anului 860 de către Ignatie diaconul, după un text adus în Țara Românească de către doi călugări sârbi de la Schitul Iagorova. Traducerea este menționată într-un manuscris de la Bistrița, din anul 1745, unde este confirmată că a fost „scoasă și tâlcuită pe slavonie de

cuviosul între ieromonahi chir Andrei, cu porunca și cu osârdia celui de neam bun și de Hristos iubitor, banul Barbu Craiovescu din Țara Românească“.

Documentele vremii atestă prezența neîntreruptă până în zilele noastre a moaștelor Sfântului Grigorie Decapolitul în Oltenia, la Mănăstirea Bistrița. Ele se află așezate astăzi în biserica cea mare a mănăstirii, izvorând mireasmă preafrumoasă și dând tămăduiri pentru tot felul de boli, ca și mai înainte, la cei care aleargă cu credință la ele.

Poporul român dreptcredincios s-a închinat, de-a lungul veacurilor, cu deosebită evlavie la moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul, recunoscându-l ca sfânt ocrotitor și grabnic ajutor în încercările cele mai grele ale vieții. Mulți dintre cei care au venit să se închine moaștelor sale au oferit diferite danii mănăstirii care le adăpostea, ca prinos al evlaviei și al recunoștinței lor pentru multele binefaceri dăruite de către sfânt.

Evlavia oltenilor pentru Sfântul Grigorie

O dovadă a cinstei deosebite pe care au acordat-o credincioșii români, în special cei din Oltenia, Sfântului Grigorie Decapolitul este zidirea unor biserici în numele său. Cel mai vechi locaș de cult care îl are ocrotitor pe Sfântul Grigorie Decapolitul este biserica mănăstirii din Popânzălești (județul Dolj), construită în 1678 de monahul Ioan, apoi biserica Schitului Păpușa, din 1710, întemeiat de arhimandritul bistrițean Ștefan (1694-1732) pe „muntele Eleonului“, din apropierea Mănăstirii Bistrița. De asemenea, trebuie menționate și bisericile parohiale din Stoenеști (județul Vâlcea) și Podari (județul Dolj) care au hramul „Sfântul Grigorie“.

Dintre instituțiile cultural-educative ale Olteniei, Seminarul Teologic din Craiova a avut ca patron spiritual, între anii 1922 și 1930, pe Sfântul Grigorie Decapolitul.

Altă dovadă de cinstire a Sfântului Cuvios Grigorie Decapolitul o constituie tipăriturile apărute de-a lungul timpului închinat lui: slujba Sfântului Grigorie Decapolitul, alcătuită de Mitropolitul grec Matei al Mirelor și tipărită, în grecește, la București, în anul 1692 (împreună cu slujba Sfintei Parascheva); Carte osebită a Sfântului Grigorie Decapolitul, tipărită la Râmnic, în 1753, care cuprinde viața sa pe larg, slujba ce se face în ziua trecerii sale la Domnul, adică la 20 noiembrie, paraclisul, precum și o rugăciune pentru sfânt; Paraclisul Sfântului Grigorie, copiat în două manuscrise, din anii 1836 și 1837, de schimonahul Paisie, zugravul Mănăstirii Bistrița. La Mănăstirea

Bistrița s-au copiat și alte manuscrise care cuprind viața, paraclisul și acatistul său. Slujba și viața (sinaxarul) Sfântului Grigorie Decapolitul au fost trecute în toate edițiile românești ale Mineului pe noiembrie. De asemenea, este trecut în toate Viețile de sfinți care s-au tipărit în românește.

Chipul Sfântului Cuvios Grigorie este zugrăvit în mai multe biserici din țara noastră. Cea mai veche reprezentare a sa se păstrează în biserica bolniței de la Mănăstirea Bistrița, datând de la începutul secolului al XVI-lea. În pridvorul bolniței, Sfântul Cuvios Grigorie este zugrăvit alături de Nicodim de la Tismana, în anul 1710, de pictorii Iosif ieromonahul și Hranite. Din secolul al XIX-lea, cea mai reprezentativă înfățișare a sfântului se păstrează în biserica Mănăstirii Bistrița, realizată în anul 1856 de pictorul Gheorghe Tattarescu.

Bucurându-se de această aleasă cinstire, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât, la 28 februarie 1950, generalizarea cultului său în toată Biserica noastră. Cultul Sfântului Grigorie Decapolitul a fost generalizat oficial în octombrie 1955, în cadrul unor mari solemnități bisericești desfășurate la Catedrala Patriarhală din București și la Catedrala episcopală din Râmnicu Vâlcea. El este cinstit de Biserica noastră în fiecare an la 20 noiembrie.

ARHIMANDRITUL CORNELIU MIROSLAV, VREDNIC SLUJITOR AL BISERICII OLTENE

Pr. Laurențiu Giurea⁶

Vrednicul de pomenire arhimandrit Corneliu Miroslov a vindecat multe suflete bolnave, a îndreptat pe calea credinței mulți rătăciți și împovărați de gânduri necurate. Nu de puține ori a sădit în sufletele credincioșilor grăuntele de muștar al credinței ortodoxe, povățuind neobosit din scaunul Sfintei Spovedanii pocăința și îndreptarea pe calea mântuirii. Săptămâna trecută, ascultarea părintelui Corneliu de pe această lume a luat sfârșit. Părintele ceresc l-a chemat la Sine, făcându-l mijlocitor al rugăciunilor noastre și împreună locuitor cu dreptii Săi.

O viață închinată lui Hristos

Arhimandritul Corneliu Miroslov, starețul Mănăstirii Căluui, s-a născut în zona Moldovei. De tânăr a ales calea Domnului, fiind pașnic și blând din fire. Familia a fost cea care l-a întărit să o apuce pe drumul Bisericii și mai apoi pe cel al călugăriei, în care s-a dovedit a fi un monah smerit, urcând treaptă cu treaptă fiecare ascultare monahicească.

Multe au fost bunătățile rânduite de Dumnezeu pentru părintele Corneliu sub omoforul Maicii Domnului, acolo unde, sub îngerescul chip al călugăriei, și-a statornicit întreaga viață. Acum însă, la ceasul aducerilor aminte, gândul nostru se oprește la frumoasa sa lucrare din sânul obștii Mănăstirii Căluui, din județul Olt. Aici a ajuns la anul 1986. Ctitorie domnească, cu viață călugărească aleasă, legată de numele Basarabilor și Buzeștilor, această oază de liniște din câmpia Romanaiților a trecut prin multe încercări în decursul vremii. Aici au viețuit mai întâi călugări greci, apoi români, a fost o vreme și mănăstire de maici. Venirea părintelui stareț Corneliu a restabilit însă tradiția inițială a mănăstirii, fiind reluată rânduiala monahismului bărbătesc.

Dragostea și râvna pe care le-a dobândit în decursul vastei sale experiențe călugărești au făcut din părintele stareț un adevărat magnet pentru ortodocșii din toată Mitropolia Olteniei și chiar din întreaga țară. Mii de suflete s-au bucurat de slujbele și predicile sale, de povețele și îndreptările pe care le dădea din scaunul Sfintei Spovedanii. Blând, evlavios, smerit și rugător, viețuind în

---

⁶ Parohia Dobriceni, județul Olt.

permanentă rugăciune și nevointă, părintele Corneliu a așezat peste mulți pecetea credinței și i-a botezat cu botezul pocăinței.

Lucrarea vrednicului iconom

Prin osteneala sa au fost ridicate în incinta sfintei mănăstiri mai multe chilii și a ajutat la restaurarea vechii clopotnițe. Mai mult, în 1997, dat fiind faptul că biserica veche a mănăstirii devenise neîncăpătoare, a fost temeluit un nou locaș de închinare, de proporții mult mai mari, fiind gata în anul 2004. Părintele Corneliu n-a uitat nici de vechea moștenire a Buzeștilor, pe care a restaurat-o complet în anul 2008. Pentru toate aceste împliniri, părintele stareț a primit ca semn de apreciere din partea autorităților locale Ordinul „Meritul Cultural“ în grad de Cavaler.

După o grea suferință, marele duhovnic de la Căluuiu a părăsit această vremelnică viață, primind îmbrățișarea veșniciei și dragostea Părintelui cersc în ziua de 19 august 2014. Pe 21 august, sute de credincioși și fii duhovnicești din întreaga țară au umplut curtea bisericii celei noi de la Căluuiu pentru a-l prohodi, împreună cu Preasfințitul Sebastian, Episcopul Slatinei și Romanaților.

Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii și veșnică să-i facă pomenirea!

Mănăstiri și Biserici din Oltenia

BISERICA „SFÂNTUL DIMITRIE” DIN LEU, ÎN CURSUL ISTORIEI

Arhid. Ioniță Apostolache

Între locașurile de închinare monument-istoric din Arhiepiscopia Craiovei se numără și Biserica „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie” din Parohia Leu III, județul Dolj. A fost zidită între anii 1869 și 1872 pe dealul Golani. În apropierea ei funcționa o altă ctitorie mai veche care, datorită poziției retrase, era numită de săteni „biserica ascunsă” sau „biserica din crâng”.

Așezată în partea de nord a comunei doljene Leu, în Protoieria Craiova Sud, biserica închinată „Sfântului Mare Mucenic Dimitrie” a împletit cu folos de-a lungul vremii încercările și bucuriile credincioșilor, purtându-le de fiecare dată rugăciunile înaintea Tronului Ceresc. A fost ridicată în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea prin strădania și bunăvoința credincioșilor, sprijiniți de cei mai înstăriți oameni din comună. Pe locul în care astăzi sălășluiește, la aproximativ 200 de metri distanță spre vale, funcționa o biserică mai veche. De la aceasta a moștenit denumirea populară de „biserica ascunsă” sau „biserica din crâng”, dat fiind faptul că de jur împrejur, zona fiind mai puțin locuibilă, sfântul locaș era înconjurat de multă vegetație. Tradiția mai spune că locul ar fi fost ales pentru a feri biserica de „prădăciunile turcilor”. Din biserica veche se mai păstrează astăzi doar niște „ziduri înecate de ape” (cf. Sinodiconului).

Dorința credincioșilor din localitate a fost principalul resort în activitatea de zidire a sfântului locaș. În sinodiconul bisericii sunt menționate familiile enoriașilor care s-au implicat cel mai mult în finalizarea proiectului: Mazilu, Crângar, Mareș, Brângă, Tănasie, Florescu, Mustată, Năditu, Vlădescu, Onel, Stăicuș, Alexie și nu în ultimul rând familia preotului paroh Ion Băluță.

Însoțirea cu timpul și-a lăsat, de asemenea, amprenta aici, la Biserica Sfântului Dimitrie din Leu. Prima restaurare a fost finalizată la anul 1922, sfântul locaș fiind resfințit de Episcopul Vartolomeu Stănescu al Râmnicului. Întregul proces de refacere a sfântului locaș a păstrat forma inițială de corabie, catapeteasma de zid și pridvorul alipit de corpul bisericii și susținut de patru stâlpi din cărămidă, turla acoperită cu tablă care a servit pe post de clopotniță până în anul

1932. Pictura, realizată în ulei, a fost spălată din nou în anul 1953. Din nefericire, astăzi, este acoperită de un strat gros de fum, care s-a depus în decursul timpului aproape în întreaga biserică. După cutremurul din 1977, sfântul locaş a suferit grave avarii la nivelul structurii de rezistenţă. Din acest motiv, întregul ansamblu a fost întărit cu centură de fier, retencuit şi aranjat.

Dintru început şi până astăzi, la Altarul Bisericii „Sfântul Dimitrie“ din Leu au slujit nouă preoţi, trecuţi cu numele în sinodiconul sfântului locaş: pr. Ion Băluţă, pr. Radu Popa (1922-1968), pr. Andrei Ion (1968-1969), pr. Nicolae Păunescu (1969-1972), pr. Constantin Tuţă (1972-1973), pr. Mihail Dincă (1973-1982), pr. Aurel Enache (1982-1984) şi pr. Marian Mitrache (1984 până în prezent).

Astăzi, prin strădania preotului Marian Mitrache, a fost reamenajată curtea parohială, s-a ridicat o nouă clopotniţă şi urmează să înceapă lucrările de restaurare la noul locaş atât pe exterior, cât şi la interior. Sprijinul vine şi acum din partea credincioşilor, oameni cu frică de Dumnezeu, păstrători ai tradiţiilor creştine de odinioară. „Această biserică poartă cu sine întreaga tradiţie a credincioşilor noştri. Au moştenit-o aici de generaţii şi le este dragă pentru că într-însa şi-au botezat copiii, şi-au cununat feciorii şi tot aici i-au prohodit pe cei trecuţi la Domnul. Datoria noastră este prin urmare aceea de a duce mai departe cu vrednicie are ap înaintaşii noştri ne-au lăsat şi de a-L lăuda pe Dumnezeu pentru tot lucrul bun şi toată are ape care ne-o împărtăşeşte prin a Sa milostivire“, a spus părintele Mitrache.

Cuvânt din Amvon

DESPRE DREAPTA INVATATURA

Pr. Iulian Măicănescu⁷

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că predica sau cuvântul de învățătură face mai multe minuni decât învierea unui mort. Învățătura bună e mai mult decât a săvârși minuni. Minunile ajută într-o oarecare măsură la mântuire, dar nu sunt absolut necesare ei. Absolut necesară este unirea omului cu Dumnezeu și „dobândirea Duhului Sfânt”, cum spune Sfântul Serafim de Sarov. Nu trebuie confundat Duhul Sfânt cu harismele. Un om poate avea o harismă și să facă minuni, dar dacă în viața de zi cu zi se ocupă cu lucruri neplăcute lui Dumnezeu, nu este un om al lui Dumnezeu. De exemplu, Sfinții Apostoli au dus mai departe învățătura Mântuitorului Hristos, aluatul cu care a plămădit lumea și într-adevăr au săvârșit multe minuni. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că nu minunile i-au făcut pe Apostoli să fie minunați, ci disprețul slavei omeneste, râvna propovăduirii Evangheliei. Prin urmare, calitatea vieții sale îl face pe om strălucit.

Sfântul Evanghelist Ioan spune că Sfântul Ioan Botezătorul nu a făcut nicio minune. Faptele care l-au făcut minunat au fost smerenia și puterea propovăduirii voii lui Dumnezeu. Ce le cere Hristos ucenicilor Săi ? Să facă minuni ? Nu, ci : „așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât văzând faptele voastre cele bune să slăvească pe Tatăl vostru cel ceresc”. Ce i-a zis Hristos lui Petru? Du-te și fă minuni? Nu. I-a spus: „Paște oile Mele!”. Tânărul care a venit și l-a întrebat: „Ce să fac să mă mântuiesc?”, a primit ca răspuns de Mântuitorul „Împlinește poruncile și vei fi desăvârșit”, și mai mult „vinde averea ta, dă-o săracilor și vino și urmează-Mi Mie”. Oamenii în ziua de azi doresc să vadă cât mai multe minuni. Sunt minuni însă false și minuni adevărate. Cea mai mare minune este să fii „un om minunat” . Adică, să disprețuiești mândria și toate lucrurile rele și pierzătoare de suflet. De aceea, este bine ca învățătura adevărată să fie legată întotdeauna de modestie și simplitate, nelăsând la o parte însă demnitatea, cum zice Sfântul Apostol Pavel : „să fim precum copiii la trup, dar înțelepți la minte”. Mare lucru să fii

---

⁷ Parohia Vișoara, Protoieria Craiova Sud, județul Dolj.

„un om minunat”, dar și mai mare decât acesta este să fii „un om minunat” care să-i învețe și pe alții să fie minunați. Aceasta a făcut și Mântuitorul Hristos, așa au făcut și Sfinții Apostoli, așa trebuie să fie orice învățătură și orice act de cultură – să dea naștere la valori.

Învățătura are un rol primordial atât în teologia creștină, cât și în viața intelectuală și morală. Sfântul Apostol Pavel spune că mai întâi de toate, Hristos a rânduit în Biserică „mai întâi de apostoli, apoi prooroci și apoi învățătorii”. El Însuși a fost considerat de către cei din jur Învățător. În familie, părinții sunt cei care trebuie să le acorde copiilor o învățătură bună, educativă și ancorată în voia lui Dumnezeu, căci, așa cum un sâmbure este pus în pământ și în timp dă roade, tot așa și cuvântul pus în inima omului în timp dă roade.

Recenzii

O COLECȚIE UNICA DE CANTARI BISERICESTI: A FOST REEDITAT NOUL DOXASTAR

Cătălin Cernătescu⁸

La Editura Didahia Severin a apărut, cu sprijinul și binecuvântarea Preasfințitului Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, o publicație muzicală inedită, „Anton Pann, Noul Doxastar – Triodul și Penticostarul“, prima reeditare după 161 de ani a traducerii lui Anton Pann după opera lui Dionisie Fotino.

Însumând 300 de pagini, cartea reunește volumele II și III ale Doxastarului lui Pann, publicate în anul 1853 în „Tipografia sa cea de Musică Bisericească“.

Autorul Doxastarului tradus de Pann, Dionisie Fotino (Dionysios Foteinos Moraitis), s-a născut la 1777 în Ahaias din Palaias Patras, capitala Peloponesului. A fost unul dintre cei mai importanți muzicieni greci stabiliți în Ungrovlahia la finalul secolului al XVIII-lea și unul dintre reprezentanții ultimei generații de cărturari bizantini pe care fluxul emigrației balcanice îi stabilise pe teritoriul României.

Bizantinologul Nicolae Gheorghită afirmă că prezența sa în Valahia poate fi situată la finalul anului 1796 și începutul lui 1797, conform unui manuscris psaltic autograf, în care Fotino menționează: „Compus de mine, Dionisyos din Ahais Peloponnesului a Vechii Patre, aflându-mă în București, 1797, 15 iunie...“

De-a lungul timpului, Dionisie Fotino s-a dovedit a fi un excelent istoriograf, un pictor și un poet deosebit, dar mai ales un muzician de mare talent, care a predat tinerilor teologi și cântăreți bisericești la Mănăstirea Căldărușani (1797-1809), apoi la București (1809-1816), șlefuid, ca pedagog, două dintre cele mai mari personalități ale muzicii psaltice românești: Anton Pann și Episcopul Chesarie al Buzăului.

Tradiția ulterioară manuscrisă confirmă arta înaltă a acestuia prin faptul că elevii săi au păstrat un adevărat cult finului cărturar și muzician, numindu-l „dascălul Dionisake“ sau, cum îl numește Anton Pann, „bunul meu dascăl“.

---

⁸ Episcopia Severinului și Strehaiei.

Dionisie Fotino s-a stins din viață la 10 octombrie 1821, fiind înmormântat la București.

La Editura Didahia Severin a apărut, cu sprijinul și binecuvântarea Preasfințitului Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, o publicație muzicală inedită, „Anton Pann, Noul Doxastar – Triodul și Penticostarul“, prima reeditare după 161 de ani a traducerii lui Anton Pann după opera lui Dionisie Fotino.

Însumând 300 de pagini, cartea reunește volumele II și III ale Doxastarului lui Pann, publicate în anul 1853 în „Tipografia sa cea de Musică Bisericească“.

Autorul Doxastarului tradus de Pann, Dionisie Fotino (Dionysios Foteinos Moraitis), s-a născut la 1777 în Ahaias din Palaias Patras, capitala Peloponesului. A fost unul dintre cei mai importanți muzicieni greci stabiliți în Ungrovlahia la finalul secolului al XVIII-lea și unul dintre reprezentanții ultimei generații de cărturari bizantini pe care fluxul emigrației balcanice îi stabilise pe teritoriul României.

Bizantinologul Nicolae Gheorghiiță afirmă că prezența sa în Valahia poate fi situată la finalul anului 1796 și începutul lui 1797, conform unui manuscris psaltic autograf, în care Fotino menționează: „Compus de mine, Dionisyos din Ahais Peloponnesului a Vechii Patre, aflându-mă în București, 1797, 15 iunie...“

De-a lungul timpului, Dionisie Fotino s-a dovedit a fi un excelent istoriograf, un pictor și un poet deosebit, dar mai ales un muzician de mare talent, care a predat tinerilor teologi și cântăreți bisericești la Mănăstirea Căldărușani (1797-1809), apoi la București (1809-1816), șlefuiind, ca pedagog, două dintre cele mai mari personalități ale muzicii psaltice românești: Anton Pann și Episcopul Chesarie al Buzăului.

Tradiția ulterioară manuscrisă confirmă arta înaltă a acestuia prin faptul că elevii săi au păstrat un adevărat cult finului cărturar și muzician, numindu-l „dascălul Dionisake“ sau, cum îl numește Anton Pann, „bunul meu dascăl“.

Dionisie Fotino s-a stins din viață la 10 octombrie 1821, fiind înmormântat la București.

O COLECȚIE IMNOGRAFICĂ DEOSEBITĂ

„Noul Doxastar, prefăcut în românește după metoda veche al Serdarului Dionisie Fotino“, s-a tipărit de Anton Pann la București, în trei volume, la o distanță de doisprezece ani (primul în 1841 și celelalte două în 1853). Așa cum precizează dr. Constantin Secară în

prefața volumului apărut la Didahia Severin, „Doxastarul reprezintă o prelungire și o derivație relativ nouă a Stihirarului, care s-a impus în rândul cărților de cântări bizantine ale Bisericii Ortodoxe târziu, pe la începutul sec. al XIX-lea, după Reforma Noii Metode. Numele generic dat stihirilor cuprinse în acest tip codicologic, Doxastikon, derivă de la Doxa Patri kai you, kai Aghio Pnevmati (Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh). Întâlnim, în acest context, Slave la Vecernie, la Litie, la Stihoavnă, la Laude, la Fericiri. Innografia bizantină a acordat semnificații teologice deosebite acestor stihiri care sunt adresate fie Sfintei Treimi (Triadikon), fie Învierii (Apolytikia anastasima), fie Maicii Domnului (Theotokion și/sau Dogmatikon) sau Sfintei Cruci. Aceste stihiri, numite și automele, idiomele sau prosomii reprezintă melodii tip și sunt piese independente compuse în toate ehurile (glasurile). Doxastarul urmează întocmai structura innografică a Stihirarului, respectând ordonarea cântărilor în funcție de cronologia anului liturgic, începând cu 1 septembrie; două secțiuni aparte sunt dedicate celor două perioade fundamentale pentru cultul Bisericii Ortodoxe, legate de Sfintele Paști: perioada Triodului și cea a Penticostarului“.

NOUL DOXASTAR – UN INSTRUMENT DIDACTIC FOLOSITOR ÎN STUDIUL PSALTICHIEI

Apariția primului tom al „Noului Doxastar“, în 1841, avea să aducă în repertoriul liturgic din spațiul ortodox românesc această carte importantă, tradusă de Anton Pann după „metodul cel vechi al Serdarului Dionisie Fotino“, „desăvârșit în meșteșugul muzicii“, cel ce a „îmbogățit podoaba Bisericii cu această întocmire a sa“. Autorul traducerii s-a „sârguit a o români“ din dorința de a nu-i lăsa „pe românii iubitori de muzică lipsiți de o asemenea trebuincioasă carte“ și pentru a-i ajuta „pe cântăreți a dobândi știință desăvârșită în cele opt glasuri“. Consecvent crezului său estetic privind rolul deosebit de important al cântărilor în cadrul cultului ortodox, având o strânsă legătură cu stilul de compoziție, dar și cu acuratețea interpretării, Anton Pann menționează faptul că „și cântările bisericesti le putem glăsuși cu rostire ritoricească“, prin intermediul a „tot felul de thesuri, precum: de umilință, de rugăciune, de plângere, de întristare, de bucurie“. Din această perspectivă, formulele melodico-ritmice și inflexiunile modulatorii au, în opinia autorului, un rol strict și foarte bine determinat în dezvoltarea retoricomuzicală a cântărilor, fiind în strânsă legătură cu semnificațiile

poetice, și mai ales cu cele dogmatice ale textelor înveșmântate melodic și determinând modul „cum să glăsuiască Întrebătoarea (semnul întrebării, n.n.), Minunătoarea (semnul exclamării) și ce săvârșiri să întrebuițează la toată punctuația“ – pentru a exemplifica cu doar două dintre procedeele retorice pe care Anton Pann avea să le teoretizeze și să le dezvolte 4 ani mai târziu, în paginile Bazului teoretic și practic al muzicii bisericești, apărut la București, în 1845.

Totodată, reține atenția și aspectul didactic al „românirii“ Doxastarului, indicat de traducător: „Acest Doxastar este de neapărată trebuință ca să se predea școlarilor îndată după Anastasimatar“, pentru „a cunoaște diapasonul și dis-diapasonul fiecăruia glas în înălțare peste înălțare și în pogorâre până supt pogorâre“, pentru „a vedea ce fel să glăsuiască zicerile cerești și cele ce cer suire; cum și zicerile pământeste și câte cer josire“ și pentru „a dobândi idee ca să știe rosti cu bună întocmire și zicerile cea(le) mai mărunte, în fiecare opt glasuri“.

Doxastarul tradus și transcris în noua grafie de Anton Pann, cel mai probabil după unul dintre manuscrisele lui Dionisie Fotino, datat în 1809, a urmat, în mod firesc, lucrării similare a lui Petru Lampadarie Peloponnisiou, opus ce văzuse lumina tiparului în anul 1820, la București, sub îngrijirea lui Petru Efesiu.

Contribuția originală a lui Fotino, preluată de Anton Pann, se înscrie în tradiția bizantină a cântărilor stranei ortodoxe, reflectând personalitatea creatoare cu totul aparte a acestui compozitor atât de original, ale cărui calități elevul său le-a descris minuțios: „în elegantul său stil vede cineva patimile sufletești descrise după meșteșugul ritoric (...), revărsând melodie felurită; cu simpatie cântă Patimile și înmormântarea Mântuitorului, cu întunecare pogoară în cele de jos ale pământului, din cămările Iadului rădică pre strămoșul Adam în desfătările Raiului și laudă cu glas triumfător biruința Atotputernicului“ (Anton Pann, Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau gramatica melodică, București, 1845).

În încheierea studiului ce prefațează Doxastar – Triodul și Penticostarul, apărut la Editura Didahia Severin, dr. Constantin Secară arată importanța reeditării acestei opere: „Varianta prezentă a Doxastarului se bucură de condiții editoriale și redacționale excelente, proprii începutului mileniului al treilea după Hristos. Remarcăm, în acest context, folosirea celor două culori fundamentale (negru pentru semnele vocalice și ritmice, roșu pentru unele semne de expresie, pentru mărturii și ftoale), așa cum impune, de altfel, tradiția codicologică a scrierii muzicii bizantine. Rețin atenția și

indicațiile privind utilizarea isonului (ca parte componentă indispensabilă a monodiei bizantine), având rolul de a semnifica anumite sugestii interpretative și circumscrise, evident, unui scop preponderent didactic. Cei care s-au ostenit cu redactarea computerizată și cu îngrijirea acestei ediții au realizat, în egală măsură, o diortosire și o revizuire generală a textului inițial, în duhul unei lucrări cu totul remarcabile, care îmbină într-o măsură optimă necesitatea redării în circuitul public a acestui opus de o valoare istorică certă, cu funcționalitatea și destinația practică, liturgică: aceea de a fi un necesar și important suport pentru slujbele Bisericii Ortodoxe Române“.

Poezie Religioasă

ÎMPUTERNICIRE

... vă dau putere să călcați peste șerpi și peste scorpii ...

Îngerii visau să devină oameni, diavolii să devină dumnezeu.
Nu mai era nici-un orb! Totuși, lumea întregă încerca mereu
Să pipăie forma luminii și să tulbure apele din sufletul său.

Umbre de arhonți pluteau peste cer fără a mai putea lumina.
În fulgere și tunete cerul sfărâma plumbul norilor altundeva.
Mă risipeam în întinderile pe care adâncul din ochi le privea.

Steaua mă chema în apus spre cerul nopții și ziua în gând.
Purtat de vis am călărit animale care mâncau foc și pământ.
În funii și lanțuri am tras la vâsle peste mări și peste cuvânt...

Inima pâinii cu mâinile goale am smuls-o din pântecul grâului.
Lacrimele vinului am sorbit-o setos din bobul copt al strugurelui.
Astfel am primit putere să fac din divin omenescul pământului.

Pr. Mircea Nincu⁹

---

⁹ Parohia „Sf. Ierarh Petru Movilă” din Craiova.

